

IRINYI JÁNOS KÖZÉPISKOLAI KÉMIA VERSENY I. FORDULÓ

2002. február 6. 14⁰⁰ – 16⁰⁰

II. a, és II. b. kategória

Kedves Versenyző!

A kapott feladatokat külön lapon oldd meg! A lapra írd fel a **nevedet**, az **iskolád címét** valamint a **kategóriádat**!

A feladatok megoldásához a **zsebszámológépen** kívül használhatod még a **periódusos rendszert**. A **függvénytáblázat használata tilos!** A verseny után ezt a feladatsort elviheted.

Figyelem!

Ebben a fordulóban nincs pontrablás, tehát a közös feladatokon kívül a szerves kémiát illetve a szervetlen kémiát tanulók csak a nekik kijelölt feladatokat oldják meg!

Feladatok a szerves kémiát tanuló diákoknak

1. A felsorolt anyagok közül melyikre igazak az állítások? Az anyagok betűjelével válaszolj!

- A. 1-propanol (propán-1-ol)
- B. propénol
- C. 2-propanol (propán-2-ol)
- D. 2-metil-2propanol (2-metil-propán-2-ol)
- E. egyik sem

- 1. Forró réz-oxiddal nem lép reakcióba.
- 2. Kétértékű alkohol.
- 3. A név nem csak egy konkrét vegyületre utal.
- 4. Kvaterner szénatomot tartalmaz.
- 5. A vinil-alkohollal egy homológ sorba tartozik.
- 6. Enyhe oxidációjával telített aldehid keletkezik.
- 7. Dehidrogénezett formája az aceton.
- 8. Molekulán belüli átrendeződéssel aldehiddé alakulhat.
- 9. A brómos vizet elszínteleníti.
- 10. Tercier alkohol.

10 pont

2. Ebben a feladatban reakcióegyenleteket kell felírnod. Az egyenlet után jelöld a reakció típusát! (Konstitúciós képletet használj!)

- a. 1-buténből (but-1-én) szervetlen anyag felhasználásával állíts elő 2-butént (but-2-én)!
- b. Halogénezett szénhidrogénből készíts etil-alkoholt (etanol)!
- c. Metánból csak szervetlen anyag felhasználásával etil-alkoholt (etanol) állíts elő!
- d. Benzolt brómmal reagáltass vas katalizátor mellett!

21 pont

3. A szerkezeti képletek felírása után dönts el, hogy melyik vegyület nem konstitúciós izomerje a normál-heptánnak!

- a. 3,3-dimetilpentán
- b. 2-metilhexán
- c. 2,2,3-trimetilbután
- d. 2,4-dimetilpentán

e. 2,2,4-trimetilpentán

6 pont

4. Egy ismeretlen összetételű nyílt láncú olefin szénhidrogén 12,6 grammját 250 cm³ olyan szén-tetrakloridos brómoldatba vezetjük, amelynek 1 cm³-re 0,5 g brómot tartalmaz. A reakció végén a brómoldat 1 cm³-ében 0,308 g bróm van. (Az oldat esetleges térfogatváltozásától eltekintünk.)

Mi a szénhidrogén összegképlete? Rajzold fel konstitúciós képletét is!

8 pont

Feladatok a szerves kémia tanuló diákoknak

1. Azonos koncentrációjú (0,01 mol/dm³) ecetsav, kénsav, sósav és nátrium-hidroxid oldatunk van.

Az alábbi kérdésekre a vegyület képletével válaszolj!

- Melyikben a legnagyobb az oxónium-ion koncentráció?
- Melyik oldat pH-ja a legnagyobb?
- Állítsd növekvő oxónium-ion koncentráció szerint sorba a felsorolt oldatokat!
- Milyen lesz az oldat kémhatása, ha a fenti oldatokból 1 dm³ ecetsav és 1 dm³ nátrium-hidroxid oldatot összeöntünk? Válaszodat indokold!
- Melyik oldat pH-ját nem tudjuk pontosan megmondani, ha csak a koncentrációját ismerjük? Milyen információra lenne szükséged még?

10 pont

2. Sorba kapcsolunk egy vas(II)-kloridot és egy vas(III)-kloridot tartalmazó elektrolizáló cellát. Hogyan aránylanak a két cellában kiválasztott vas illetve klór anyagmennyiségek egymáshoz? A válaszokat a két cellában lejátszódó elektród folyamatok feltüntetésével, értelmezésével indokold!

10 pont

3. Az alábbi egyensúlyi reakciót vizsgáljuk: $\text{H}_2 + \text{I}_2 \rightleftharpoons 2\text{HI}$ $\Delta_r H < 0$ ($Q < 0$)
Válaszolj a kérdésekre! Válaszaidat indokold!

- Hogyan változik az egyensúly, ha a rendszer térfogatát állandó hőmérsékleten kétszeresére növeljük?
- Hogyan toródik el az egyensúly, ha a hőmérsékletet növeljük?
- Hogyan toródik el az egyensúly, ha a hidrogéngáz koncentrációját növeljük?

9 pont

4. Szén-monoxid és oxigéngáz elegyének térfogata 200 cm³. Ha az összes szén-monoxid szén-dioxiddá alakul, akkor a kapott gázelegy térfogata 150 cm³, az eredetivel azonos nyomáson és hőmérsékleten. Mi a kiindulási gázelegy térfogat %-os összetétele?

8 pont

5. Melyikre igaz? Írd az állítások sorszámát (1.-8.) után a megfelelő betűjeleket!

- CO
- N₂
- mindkettő
- egyik sem

- molekulájában datív kötés található
- molekulája poláris

3. hidrogénre vonatkoztatott sűrűsége 14
4. redukálószerként használható
5. a levegő cseppfolyósításával állítható elő
6. egészségkárosító hatása van
7. vöröses barna színű gáz
8. a természetben körforgásban vesz részt

8 pont

Számítási feladatok minden kategória számára

K1. Nyitott edényben állni hagyunk a szabad levegőn 100 cm^3 98 tömegszázalékos tömény kénsavoldatot, melynek sűrűsége $1,84 \text{ g/cm}^3$. Rövid idő elteltével megmérjük a sűrűségét, ami $1,73 \text{ g/cm}^3$ -re változott. Ilyen sűrűségnek 80 tömegszázalékos kénsavoldat felel meg.

- Hány grammal nőtt állás közben az oldat tömege?
- Hány cm^3 -rel nőtt a térfogata?

8 pont

K2. 100 g 80°C -on telített mangán(II)-szulfát oldatot 50°C -ra lehütünk. Ekkor 10 g kristályos mangán(II)-szulfát ($\text{MnSO}_4 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$) válik ki. Mekkora a vízmentes só oldhatósága 50°C -on, ha 80°C -on 100 g vízben $72,6 \text{ g}$ vízmentes só oldódik?

14 pont

K3. 10 cm^3 HNO_3 oldathoz 5 cm^3 NaOH oldatot adunk, melynek 1 dm^3 -e 12 g oldott anyagot tartalmaz. Ahhoz, hogy az oldat semleges legyen még $2,5 \text{ cm}^3$ $0,1 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú H_2SO_4 oldatot kell hozzáadni. Hány mol/dm^3 koncentrációjú volt a kiindulási HNO_3 oldat?

10 pont

K4. Egy szén- és hidrogént tartalmazó vegyületet oxigénfeleslegben elégetünk. A reakció után a gázelegy 35 térfogatszázalék CO_2 -ot, és 20 térfogatszázalék vízgőzt tartalmaz. Állapítsd meg, hogy az égéshez milyen oxigénfelesleget alkalmaztunk! A vegyület legegyszerűbb képletével írd fel az égés egyenletét!

12 pont

K5. 318 gramm nátrium-karbonát-oldatot 49 tömegszázalékos kénsavoldattal semlegesítünk. A keletkező szén-dioxid eltávolítása után megmaradt oldat nátrium-szulfátra nézve 14 tömegszázalékos. Hány tömegszázalékos volt a kiindulási nátrium-karbonát oldat?

11 pont